

SAMSUN KALESİ

Bu günkü Samsun kentinin kökenini oluşturan Kale, Miladi 1192 tarihinde deniz kıyısında Danişmentliler tarafından yaptırılmıştı. Samsun Kalesi'nin sınırları: Günümüzde Saathane Meydanı'ndan Bedesten'e, deniz kıyısında ise Ziraat Bankası Özel İşlem Merkezinin bulunduğu arsadan, Büyük Cami'nin az ilerisinde bulunan Maarif Kiraathanesine kadar uzanmaktaydı.

Kalenin Batı ve Doğu kapısı, birde sahile açılan Kumkapı denilen üç tane kapısı vardı. Büyük ve yüksek kapıları çok sağlam olarak yapılmış, kalın tahtaları dövme demir levhalar ve çivilerle kaplanmıştı. Batı kapısı günümüzde Namık Kemal Caddesi (Kuyumcular çarşısı) sonunda bulunan Kale Camisi'nin bulunduğu yerde idi. O dönemde Kalekapısı Mescidi denilen bu Cami kapının hemen iç tarafında yaptırılmıştı.

Doğu kapısı ise Bedesten'in mahalle içine açık olan kapısı yanında idi. Kumkapı ise, günümüzde Osmanlı Bankası'nın beş on metre ilerisinde ve sol tarafında idi. Kapıların üzerinde kitabe yazıları mevcuttu.

Kale içinde yüzlerce ev, dükkan, iki mescit, bir cami vardı. Mescidin birisi Osmanlı Bankası karşısında Hacı Halil Mescidi, diğeri ise Bedesten'in üst kapısı karşısında eski bir mescid idi. Kalenin Camisi ise Selçuklu komutanlarından Hıdır (Hızır) bey tarafından ağaçtan inşa edilmişti ve bugünkü Büyük Cami'nin bulunduğu yerde idi. Fakat 1869 Samsun Büyük Yangınında tamamen yandığı için yerine günümüzdeki büyük ve iki minareli cami inşa edilmişti.

Kale surlarının yüksekliği deniz tarafında 8 metre, karaya bakan kısımlarında ise 6 metreydi. Kalenin deniz kıyısındaki sur duvarları, dalgalara uzun süre dayanabilsin diye her 12 adımda bir yapılan mahmuzlarla güçlendirilmişti.

Evliya Çelebi 1640'da Samsun'u ziyareti esnasında Samsun Kalesinden " ... çevresi 5.000 adım, 70 kulesi, 2.000 mazgallı ve kapısı ile 'leb-i derya da şadâdi bina bir sengin âbâd idi." diye bahsetmekteydi.

Eserini 1648'de yazmaya başlayan Katip Çelebi ise cami, hamam ve muhtasar bir çarşıya sahip olan kalenin harap olduğunu bildirmekteydi.

Samsun Kalesi zaman zaman onarımlar görmüşse de; 1869 yılındaki Büyük Samsun Yangınına kadar sağlam bedeni ve burçları , mazgalları yani bütün görkemiyle ayakta idi.

Yangından sonra kentin yeniden kurulması için girişimlerde bulundu. İsviçreli bir Fransız mühendisi davet edilerek bu günkü Samsun Kentinin İmar Planı yapıldı. Bu imar planının uygulanması ile Kale surlarının yıkılmasına izin verilen kara tarafındaki sur ve hendeklerin üzerinde bulunduğu alan yıkıldı. Böylece 1.200 metrekairelik bir alanın ortaya çıkacağı hesaplandı. Elde edilecek olan arazinin metrekaresi 50 kuruştan satılarak 60. 000 kuruş elde edileceği belirlenmişti. Yine deniz surları ve cebe-hane dışında bulunan surların yıkımıyla elde edilecek olan 15.000 metreküp taşın " şehrin yeniden inşasında " kullanılabileceği düşünülmüştü. Yangında ev ve işyerlerini kaybeden halka satılacak olan kale enkazı taşları için ise metreküpüne 30 kuruş bedel biçilmişti.

Türk ulusunun emeği ile deniz kıyısında kurulan ilk kale böylece ortadan kalktı. Fakat kale yerinde küçük bir müfreze halinde topçu askerleri bulundurulmaya devam edildi. Çünkü yabancı devletlerin gemileri Samsun'a yaklaştıklarında top atışlarıyla bu selam iade olunurdu.

II.Meşrutiyet Dönemi'nde Harbiye Nezareti'nce, Samsun Kalesi gibi kalıntıların ortadan kaldırılması kararı alınmış ve Padişah V. Mehmet Reşat'ın kararı onaylamasıyla yürürlüğe girmişti. Bu kale yerlerinin arsaları da Harbiye Nezareti ne verilmişti. Samsun'da Kaleyeri denilen bu arsa daha sonra Harbiye Nezareti'nden, Maliye Nezareti'ne geçmiş ve parsellenerek müzayede ile satılmıştı.

BAKİ SARISAKAL

ARAŞTIRMACI- TARİHÇİ YAZAR